

Posudek oponenta na diplomovou práci Ondřeje Jindry „Právní postavení vzniku a fungování Finanční stráže Československa“, 56 stran textu

Diplomová práce Ondřeje Jindry se zabývá interdisciplinárním tématem zasahujícím do právní historie i historie vojenství, jednou ze zajímavých právních otázek evoluce právní úpravy bezpečnostních sborů, totiž finanční správou. Jednalo se o sbor, jež sice, vzhledem k těžkému životu místního obyvatelstva v 19. století i po roce 1918 původně neměl příliš dobrou pověst, avšak zvláště ve 30. letech tuto svou pozici napravil, když stanul v přední linii boje proti vnějšímu i vnitřnímu ohrožení Československa a jeho občanů. Ve své době se jednalo o významný a nezastupitelný element v oblasti organizace finanční správy. Z celého textu posuzované práce je zřejmé, že kol. Jindra má o sbor a jeho příslušníky hlubší zájem.

Práce, nazvaná poněkud nesrozumitelně ontologicky duálně „právní postavení vzniku a fungování“, kdy právním postavením se rozumí pravděpodobně právní úprava, je strukturována do úvodu (s. 6), devíti kapitol a závěru. Na úvod autor uvádí cíle, když píše, že „by se chtěl věnovat činnosti finanční stráže“. Ve skutečnosti je náplň práce širší a činnosti, tedy náplni fungování ozbrojeného sboru, se autor věnuje u konkrétních případů na s. 36 – 41, resp. 43. Práce tak pojednává spíše o juristické regulaci vytváření, struktury a organizace finanční stráže, její výzbroji a výstroji. Zabývá se taktéž SOS (s. 46 – 50), jejíž páteří složkou byla i finanční stráž. Systematika textu je přiměřená, snad poněkud nelogicky jsou na s. 12 – 14 dotčeny ústřední orgány zahraničního obchodu, aniž je uvedený exkurz k nim jakkoliv navázán na téma finanční stráže.

Diplomová práce je psána čtivě a srozumitelně. Stylisticky, gramaticky i morfologicky dodržuje standardy, vyžadované u kvalifikačních prací tohoto druhu. Překlepy nebo nevhodné formulace najde čtenář v práci výjimečně (např. na s. 15 se píše Republiky, když správně by bylo malé písmeno, na s. 59 Komunistické straně nebo na s. 46 nesprávně kol. Jindra píše o schůzi, při níž se debatovalo, ačkoliv správněji by mělo být schůze, na níž se debatovalo). Na s. 17 i na jiných místech se v textu objevuje téměř žurnalistické označení příslušníků finanční stráže pojmem „finančníci“. Trend takového zkracování (např. Česká republika – Česko apod.) je sice módní, z hlediska odborného však ne příliš šťastný (známé jsou v tomto ohledu nepříjemné záměny Česka a Čečenska, s nimiž se občas naši spoluobčané setkávají při pobytu v USA). Autor dodržel jednotnou citační normu, přesto by bylo na některých místech vhodné poznámky pod čarou ještě doplnit, aby si mohl zájemce zdroj případně vyhledat (např. na s. 36 jsou uvedeny údaje z důvodové zprávy k vládnímu nařízení č. 202/1930 Sb. z. a n. i další, aniž by zde byl odkaz na zdroj). Převážná většina poznámkového aparátu pak pochází z jediného zdroje (Beneš, Jaroslav. Finanční stráž československá 1918 – 1938).

Pozitivně lze hodnotit, že student krom právního pozitivismu, vnímá i dobovou právní a společenskou realitu, např. skutečnost, že obyvatelstvo v pohraničí si, vzhledem ke svým sociálním zájmům a zkušenostem, vypěstovalo vůči finanční stráži averzi, což se změnilo až ve 30. letech minulého století.

Úkolem oponenta je, na rozdíl od vedoucího práce, všimnout si zejména nedostatků práce a upozornit na ně. Za účelem naplnění této role lze u hodnocení formální stránky připomenout, že práce se odvolává na literaturu i tehdy, kdy by bylo možné jít do primárních pramenů (např. u právních předpisů, např. dvorského dekretu ze dne 24. dubna 1843), u některých zdrojů není možná jejich konkrétnější identifikace (s. 8 pozn. 11, kde se hovoří o výnosu č. 21.134 z 19.03.1907 Věstníku a na první pohled není jasné, o který věstník jde) nebo že v úvodu absentuje obvyklý rozbor nejdůležitějších využitých zdrojů i metod, jež autor při zpracování tématu uplatnil. Některé zdroje v práci scházejí – např. Starý, Marek a kol. Dějiny daní a poplatků.

Z drobných obsahových chyb je možné upozornit, že ministerstvo financí nevzniklo až v prozatímní ústavě (tj. zákoně č. 37/1918 Sb. z. a n.), jak píše autor (s. 9), nýbrž již § 1 bod 3. zákona č. 2/1918 Sb. z. a n., jímž se zřizují nejvyšší správní úřady ve státě československém, ustavil na centrální úrovni veřejné administrace úřad pro správu finanční, byť i dočasně neoznačený formálně jako ministerstvo. Rovněž není zcela přesná formulace, že finanční stráž ekonomicky působila v pohraničí (s. 7), neboť se ze strany finanční správy jednalo o výkon veřejné správy, nikoliv o ekonomickou činnost, která je dnes definována soustavností, ale rovněž soukromoprávními prvky, což dnes vyplývá jak ze zákonné úpravy, tak z judikatury Nejvyššího správního soudu (viz např. rozsudek z 10. 9. 2008, čj. 2 Afs 68/2008 – 58, rozsudek z 20. 5. 2009, čj. 7 Afs 98/2008 – 112 nebo rozsudek z 21.04.2011, 8 Afs 41/2010 – 144). I pojetí filozofické, resp. národohospodářské filozofie rozumí ekonomickou činností vytváření hodnot prostřednictvím výrobních prostředků, zejména práci přetvářející přírodu v tyto hodnoty. Pokud student vymezuje ekonomickou činnost v jiném významu, měl by ji definovat. Dále je v práci nepřesně uvedený vztah finančních ředitelství a finanční stráže (s. 10), když výběr daní a poplatkovou správu vykonávala jen u nepřímých daní. Specializace správy, o níž kol. Jindra uvádí, že zabránila politickým vlivům na finanční stráž (s. 10), když ji vyňala z množiny tzv. politické správy, ukazuje studentovo nepochopení dobového termínu politická správa. Správa v té době měla fungovat jako nezávislá a nestranná, proto byla budována na kariérním systému a na služební pragmatice. Politická neboli vnitřní správa neznamenal dnešní politické náměstky. Byla to správa všeobecná, státní i dalších veřejnoprávních korporací, která měla za úkol plnění jejich úkolů a ke specializaci docházelo z důvodu rozsáhlosti těchto úkolů např. u správy finanční, justiční a zahraniční (viz k tomuto vymezení např. Demel, Jaroslav. *Ottův slovník naučný*. Dvacátý díl. Praha: J. Otto, 1903. s. 109–110). Jestliže student píše o potřebě zavést větší nezávislost úředníků a dává ji do souvislosti se služební pragmatikou (s. 10), je třeba říci, že ta platila od roku 1914 po celé v práci zkoumané období. Důvodem jejího přijetí bylo spíše ekonomické i kariérní zajištění úředníků a tím zajištění loajality a při porušení disciplinace. Vysvětlit by si rovněž zasloužil termín starší politické strany, jenž student použil (s. 59).

Spíše méně informací se v práci týká konce finanční stráže a jejího nahrazení Sborem národní bezpečnosti, byť např. údaje kolik příslušníků přešlo do nového sboru a kolik bylo penzionováno či jinak ukončilo své působení v československých ozbrojených silách, by byly jistě podnětné při sledování kontinuity a diskontinuity státní služby po roce 1945, event. 1948.

Celkově lze říci, že se oponovaná práce vyznačuje vhodnou volbou tématu, vcelku přiměřenou strukturací i formální úpravou a autor při jejím vypracování osvědčil píli. Některé drobné nedostatky byly nastíněny výše.

Práci doporučuji k obhajobě a jako otázky k obhajobě navrhuji:

- a) Kvalifikační předpoklady pro přijetí do řad finanční stráže po roce 1918.
- b) Řešení disciplinárních a kárných přestupků příslušníků finanční stráže podle právní úpravy v letech 1918 – 1938.

V Praze, dne 13. září 2017.

.....

JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.